

Täysistunto

Tiistai 6.6.2017 klo 14.04—16.38

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta

Hallituksen esitys HE 72/2016 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 1/2017 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

14.46 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa puhemies! Kävimme tästä hyvän keskustelun, kun ministerikin oli tuossa ensimmäisessä keskustelussa täällä paikalla. Kyse on siis jo lähes kymmenen vuotta sitten, vuonna 2009, voimaan tulleessa Lissabonin sopimuksessa annettusta lupauksesta, että saamme apua pahimman hetkellä sitä pyytäessämme tai toisaalta olemme valmiita antamaan sitä toisen EU-maan sitä tarvitessa, ajatuksella kaikin mahdollisin keinoin.

Me emme ole voineet täyttää tätä tässä sopimuksessa lupaamaamme. Se on ehkä tullut esille ensimmäisen kerran konkreettisesti keskusteluissa avunannosta Ruotsin sukellusvenejahdissa. Toinen esimerkki oli sitten Pariisin tapahtumien jälkeen, kun Ranska aktivoi ensimmäisen kerran ja käytti näitä solidaarisuus- ja yhteisvastuulausekkeita ja pyysi apua muilta EU-mailta. Me jouduimme auttamaan hivenen kiertotien kautta, sinänsä varsin hyvällä ja arvokkaalla tavalla. Nyt laki saatetaan siis ajan tasalle. Myös päätöksenteko kiireellisissäkin tilanteissa on ollut eduskunnan käsittelyssä, ja niihin on löytynyt hyvät ratkaisut, ja se on osoitus siitä, että ulko- ja turvallisuuspolitiikassa meillä vallitsee hyvä, laaja yhteisymmärrys.

Yksi asia, joka tässä on erityisesti ollut esillä, on tämä velvollisuus kantahenkilökunnan osalta osallistua tehtäviin näissä tilanteissa. Reserviläisillä se on luonnollisesti pelkästään vapaaehtoista, mutta tämä palveluvelvollisuus on jouduttu kirjaamaan lakiin sen takia, että meillä on tiettyjä avaintehtäviä, joihin ei välttämättä löydy vapaaehtoisia, tai jos nämä muutamat henkilöt kieltäytyisivät näistä tehtävistä, niin silloin emme pystyisi vastaamaan tuohon avunpyyntöön. Ja jos taas olisimme edenneet pelkästään sillä, että vain uudet... [Puhemies koputtaa] — Puhemies! Tulen hetkeksi jatkamaan sieltä. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! Jos siis olisimme edenneet pelkästään sillä tavalla, että näihin tehtäviin olisivat osallistuneet vain uudet, jotka sopimuksen tekevät, niin siirtymäaika olisi ollut jopa 30 vuotta. No, se ei tietysti ihan reaalisesti olisi totta, sillä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2017 vp

näihin tehtäviin, lähes jokaiseen paikkaan, löytyy vapaaehtoinen henkilö. Niin löytyy jatkossakin. Tämä oli oikeastaan se, mitä halusin alleviivata, että nämä joukot pitää rakentaa pääsääntöisesti vapaaehtoisuuteen perustuen, mutta ymmärrän sen tilanteen, että jos on esimerkiksi alus, joka on jo lähellä jotain tilannetta ja jota käytettäisiin nopeammalla aikataululla hyväksi, niin ei voi olla niin, että yksi henkilö estäisi vaikkapa tämän laivan osallistumisen tällaiseen tehtävään, ja sen takia pitää olla myös tämäntyyppinen velvoittava pykälä tässä lainsäädännössä. Pidän sitä hyvänä, ja sitä käytetään vain näissä avaintehtävissä, joita nyt voivat olla esimerkiksi helikoptereiden taikka Hornetien tietty tekninen osaaminen, mekaanikopuolen osaaminen ja tämäntyyppinen. Niissä pitää varautua siihen, että ei voi olla mahdollista, että yksi henkilö tai kaksi henkilöä estää tämän toiminnan liikkeelle saamisen.

Arvoisa puhemies! Olen eduskunnassa pitkään pitänyt huolta kansainvälisiin tehtäviin osallistuvien mutta myös varusmiesten vakuutusturvasta erilaisissa onnettomuustilanteissa taikka taistelutilanteissakin haavoittuessa. Olen tyytyväinen siihen, että puolustusministeri Niinistön johdolla aikanaan ministeri Haglundin liikkeelle laittama kriha-veteraaniohjelma on nyt saatu maaliin. Me valiokunnassa pidimme tärkeänä, että myös tämän kansainvälisen avun antamisen ja vastaanottamisen kohdassa pitää seurata tarkasti sitä, että meidän vakuutusturvamme on riittävällä tasolla. Se ei pelkästään tarkoita näitä naisia ja miehiä, vaan sen pitää tarkoittaa myös sitä, että heidän läheisistään pidetään huolta, jos mahdollisesti jotain sattuisi: lapset, puoliset, tai sitten se saattaa säteillä isompaankin ryhmään, jos jotain vakavaa näissä tilanteissa tapahtuisi.

Arvoisa puhemies! Tietysti itse toivon, että tätä lakia ei koskaan tarvita, mutta me olemme nyt valmiita siihen, että voimme ottaa apua vastaan tai antaa sitä toisen EU-maan niin pyytäessä.

14.51 Ilkka Kanerva kok: Arvoisa herra puhemies! Ehkäpä merkittävin asiamuutos, mitä tässä ollaan säätämässä, liittyy siihen, että tästä eteenpäin Puolustusvoimilla on mahdollisuus omaan toimialaansa liittyvissä asioissa antaa tukea toiselle valtiolle, Euroopan unionille ja tietysti kansainvälisille järjestöille kaiken kaikkiaan — luonnollisesti niiden periaatteiden puitteissa, joita Yhdistyneiden kansakuntien peruskirja määrittelee. Se tarkoittaa käytännössä sitä, että Suomen puolustusvoimat voi tästä eteenpäin kolmen aiemman tehtävänsä lisäksi ottaa hoitaakseen myöskin voimankäyttöön perustuvaa kansainvälistä toimintaa, kun kansainvälinen tilanne avun pyytämisen kautta sitä meiltä edellyttää tai kun avun meille tuominen on mahdollista kansainvälisen yhteisön kautta tapahtuvan avun vastaanottamisen merkeissä. Toisin sanoen, merkittävä periaatteellinen muutos on siinä, että Puolustusvoimat voi tämän jälkeen toimia tavalla, jonkalaisia voimankäytösäädöksiä Euroopan unionissa edellytetään jo Lissabonin sopimuksen valossa ja jolla muut Euroopan unionin jäsenmaat ovat jo aikaisemmassa vaiheessa toimineet.

Tietysti Suomen sotilaallinen puolustaminen on ja tulee säilymään Puolustusvoimien kaikkein olennaisimpana tehtävänä myöskin huomenna. Luonnollisesti muiden viranomaistahojen kanssa yhteistyön toteuttaminen on edelleen aivan keskeisessä roolissa, samoin kuin kriisinhallintatehtävät. Mutta tämän kansainvälisen avun antaminen rajojen ulkopuolelle ja sen vastaanottaminen rajojen sisäpuolella on se, joka tässä tapauksessa tulee kysymykseen.

No, me tiedämme Suomen ulkopolitiikan perusperiaatteet, niitä en lähde sen enempää kertaamaan, vaan totean, että Suomi ei missään olosuhteissa halua nostaa asetta. Suomi ei

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2017 vp

halua lähteä sotimaan. Mikäli meidän omasta puolustautumisestamme on kysymys, asia tietysti näyttäytyy päinvastaisessa valossa. Jo YK:n peruskirjan periaatteiden nojalla Suomessa on tietysti mahdollisuus kaikin käytettävissä olevin keinoin puolustaa itse itseään ja saada myös kansainvälistä apua omien toimintojensa tueksi. Tämä laventaa tätä perusfilosofiaa siis niin, että tästä eteenpäin erillisen prosessin määräämällä tavalla, josta on myöskin oma säädöstönsä olemassa, Suomi voi olla myöskin omien rajojensa ulkopuolella voimankäyttöä koskevissa toimitissa mukana. Tämä on ymmärrettävästi iso periaatteellinen muutos.

Me haluamme pysyä luonnollisesti konfliktien ulottumattomissa, se on Suomen maanpuolustuksen peruslähtökohta. Mikään olosuhde ei sitä lähtökohtaa luonnollisesti muuksi muuta. Me emme halua tieteen tahtoen lähteä mukaan konflikteihin vaan pitäytyä niiden ulkopuolella. Yhtä lailla selvää on se, että Suomi ei voi olla kauttakulkumaa mitään muuta valtiota kohtaan tapahtuvien hyökkäysten kyseessä ollen, tulevat tai menevät nämä hyökkäykset mihin suuntaan tahansa. Sen vuoksi tällainen yleinen vakauserityksen filosofia on läpikäyvä periaate Suomen puolustusfilosofiassa, ja se ulottuu aina Suomen ulkopoliittian keskeisiin periaatteisiin saakka.

Se, että me emme halua aluetamme käytettävän vihollisuustarkoituksiin muita valtioita kohtaan, on sen asian luonnollinen filosofian jatke, että me itsekkin haluamme pysyä konfliktien ulkopuolella, mutta sitten on otettava luonnollisesti huomioon se, että saattaa muodostua tilanteita, hyvinkin mahdollisia tilanteita, joissa tämä filosofia ei riitä vaan joissa meidän välittömässä turvallisuusympäristössämme on muutoksia, joitten ulkopuolella Suomi ei valitettavasti voi pitäytyä. Sen vuoksi tämä säädöspohjan tarkistaminen on tässäkin suhteessa välttämätöntä, ja sen vuoksi on selvää, että vaikka Suomi itse haluaa pysyä konfliktien ulottumattomissa ja vaikka meidän maaperäämme ei käytetä vihollisuuksiin muita valtioita kohtaan, niin nämä periaatteet eivät voi rajoittaa meidän omaa toimintaamme. Ne eivät voi rajoittaa meidän kansainvälistä puolustusyhteistyötämme, jolla meidän omaa suorituskykyämme ja puolustuskykyämme ollaan parantamassa, eivätkä näin muodoin myöskään estää kansainvälisen avun antamista ja vastaanottamista. Ja kaiken aikaa on pidettävä huoli tietysti siitä, että ymmärretään oikealla tavalla Suomen ajattelu, filosofia, joka on luonnollisesti se, että Suomi itse omilla ratkaisuihillaan, mitä nyt käsiteltävänä oleva lainsäädäntö tarkoittaa, tekee kaikki ratkaisut omalta pohjaltaan, oman päätöksentekojärjestelmänsä varassa.

Puhemies! Valitettavasti maailma on siinä asennossa, että tällainen lainsäädäntö on koko Euroopassa katsottu välttämättömäksi aikaansaada. Siihen ollaan nyt edustaja Heinosen kertomalla tavalla lähes — tai ollaankin — kymmenen vuoden viiveellä yhtymässä. Ja asiat kymmenen vuoden aikana eivät valitettavasti ole kehittyneet parempaan suuntaan vaan siihen suuntaan, että tällaisen lainsäädännön säätäminen Suomessa on tänä päivänä välttämätöntä.

14.58 Lea Mäkipää ps: Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti.

Kuten täällä on mainittu, Puolustusvoimat saa uuden tehtävän eli kansainvälisen avun antamisen ja vastaanottamisen. Ja edelleen täällä edustaja Kanerva mainitsi, että meidän kaikkien päämäärä on tietysti Suomen pitäminen sotilaallisten konfliktien ulkopuolella. Se on hyvin tärkeätä.

Kansainväliseen toimintaan käytetään ensisijaisesti sellaista Puolustusvoimain henkilöstöä, joka on todella sitoutunut näihin kansainvälisiin toimintoihin, mutta henkilöstöä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2017 vp

voidaan kuitenkin määrätä muuhun kuin kansainvälisyyteen liittyviin tehtäviin, jotta varmistetaan riittävät henkilöstövoimavarat ja osaaminen. Mutta puolustusvaliokunta toteaa myös, että tässäkin asiassa pitäisi aina ottaa mahdollisesti huomioon henkilökohtaiset syyt ja perhesyyt. Mielestäni aina niitä vapaaehtoisia löytyy, kuten asiantuntijoiden puheenvuoroistakin on käynyt ilmi. Palveluehtojen on oltava kunnossa, vakuutusten ynnä muiden, ja kun ajatellaan esimerkiksi tätä Afganistan-operaatiota, joka on kestänyt kymmenen vuotta jo, niin siihen on kyllä löytynyt aina helposti halukkuutta.

Laki tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä tuli voimaan tämän vuoden alussa, ja sitähan sovelletaan kaikkiin kriisinhallinta- ja muihin kansainvälisiin tehtäviin. Myös puolustusvaliokunnassa mainitaan, että jos vakuutusturva ei ole riittävä tai muut ehdot pitäisi korjata, niin ne pitää myös valtiovallan toimesta tehdä, koska tämä on tällainen suuri periaatteellinen asia, johonka nyt ollaan menemässä.

15.00 Matti Semi vas: Arvoisa puhemies! Sen verran otan kantaa tähän pakolliseen lähtemiseen, että toivon, että lähtijöitä valitaan ennen kaikkea vapaaehtoisista, koska se vapaaehtoinen pohja luo sen motiivin, miten asioita hoidetaan, ja se työn tulos on paljon parempi silloin, kun on vapaaehtoinen lähtemispohja, kun lähetetään meidän sotilaita kansainvälisiin tehtäviin. Yleensä he ovat motivoituneet ja koulutautuneet jo niin pitkälle, että se ammattitaitokin on erittäin hyvä niillä valituilla sitten.

15.01 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! Alleviivataan vielä loppuun tämä asia, jonka edustaja Semi vielä esille nosti. Eli valiokunnan kuulemisessa, niin kuin edustajat Mäkipää ja Kanerva, jotka keskusteluun osallistuivat, hyvin tietävät, tuli laajasti esille se, että nämä joukot pystytään rakentamaan todennäköisesti kokonaan vapaaehtoisista tehtäviin osallistuvista. Reserviläisten kohdalla tämä on automaatio ja ehto, että kaikki ovat vapaaehtoisia, ja kantahenkilökunnan kohdalla sitten tuo pakko saattaisi tulla kysymykseen vain näissä tietyissä avaintehtävissä. Meillä on yksi esimerkki meidän Puolustusvoimista, kun muutama avainhenkilö pystyi estämään tietyn toiminnan, ja tällaista tilannetta emme voi tietysti hyväksyä sen takia, että olemme Lissabonin sopimuksessa luvanneet sen, että meillä on valmius myös apua antaa, jos toinen EU-maa sitä tarvitsee.

Mutta alleviivaan aivan loppuun myös sen, että mielestäni tämä lainsäädäntö tehdään ennen muuta sen takia, että pahimman hetkellä meillä on mahdollisuus apua pyytää ja apua saada.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 72/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvän lausumaehdotuksen. Asian käsittely päättyi.